

Handelskammaren
Jönköpings län

Jönköping 14 juni 2022

KONJUNKTURBAROMETERN JÖNKÖPINGS LÄN våren 2022

”Tydliga förändringar i leverantörskedjor och materialförråd för att säkra upp tillgången till råmaterial och insatsvaror.”

-Annika Cederfeldt, Näringslivspolitisk chef

Annika Cederfeldt
Näringslivspolitisk chef

Handelskammaren Jönköpings län
Barnarpsgatan 11
553 16 Jönköping

Tfn 0704-683636

*Handelskammaren
Jönköpings län*

*Handelskammaren
Jönköpings län*

Handelskammaren Jönköpings län är en oberoende och opolitisk organisation vilken ägs av medlemmarna. Vi verkar för att skapa de bästa förutsättningarna för länets företag – oavsett bransch och storlek. Vår målsättning är att Jönköpings län ska vara en attraktiv region för människor att bo och arbeta i. **Vi är med och påverkar och tar Jönköpings län in i framtiden!**

Inledning

När Konjunkturbarometern publicerades senast, hösten 2022, var vi i en tid när vi såg och hoppades att gå in mot slutet av pandemin. Den hade då haft ett stadigt grepp om både samhälle och näringsliv under en lång tid där en del drabbades hårdare än andra. Sett till företagen var det tydligt att all näring som var beroende av att människor möts var hårt drabbade av minskning i orderingång. Tillverkande industri, som snarare såg en uppgång i order, var beroende av råmaterial och insatsvaror hade i stället under en längre tid utsatts för utmaningar kring både ledtider och kraftigt ökade priser. Det var många som hoppades på att gå in i en mer stabil tid, orderingången under hösten ökade stadigt för att nå toppnoteringar under november för industrin och exporten var även den på högre nivåer än som tidigare uppmätts.

Den 24 februari nåddes vi av nyheten att Ryssland invaderat Ukraina. Tidigt kunde det konstateras att trots att Sveriges handel, både gällande import de båda länderna var begränsad skulle företagen komma att drabbas. Effekter som ökade kostnader för el, drivmedel och inte minst råvarumaterial och insatsvaror kom tidigt efter krigsutbrottet. En rapport som Handelskammaren släppte under våren 2022, se [RAPPORT Naringslivets-nulage-mars-2022](#), visade att företagen hade en fortsatt god orderingång men att de såg en minskning, inte minst kopplat till den kommande inflationen.

Det engagemang och den empati som både näringsliv och privatpersoner visat i samband med det utbrutna kriget har varit stort. Det har fört människor närmare och det finns en känsla av solidaritet med det ukrainska folket, både när det kommer till affärer och att sträcka ut en hjälpsam hand. Företagen ser att det i första hand är en humanitär situation snarare än att affären påverkas.

Rapporten visar att det finns både kort- och långsiktiga utmaningar för företagen. Mycket kortfattat och förenklat är de kortsiktiga är kopplade till tillgången till material medan de långsiktiga är kostnader för el samt bristen i försörjning samt kompetensförsörjning. Det är även tydligt att det finns en osäkerhet kring orderingången framgent där företagen ser att den höga inflationen både nationellt och globalt kommer påverka deras affärer.

Fördelning av företag

I vårens Konjunkturbarometer är fokus på frågorna, förutom orderingång, påverkan på materialförsörjningen och förändringar av strategier av densamma samt frågor kring elförsörjningen.

Enkäten har besvarats av 103 företag i Jönköpings län och förutom Handelskammaren så har även näringslivschefer i länet bistått i att sända ut den. 56% av de som svarat finns inom tillverkningsindustrin och 21% inom tjänsteföretag. I vissa valda delar i rapporten presenteras resultat från just dessa branscher. Bland övriga företag som svarat återfinns bygg, besöksnäringen, handel, fastighetsbranschen samt transport/logistik. Av länets 13 kommuner har högst andel svar erhållits från följande kommuner: Jönköping, Gislaved, Gnosjö samt Värnamo.

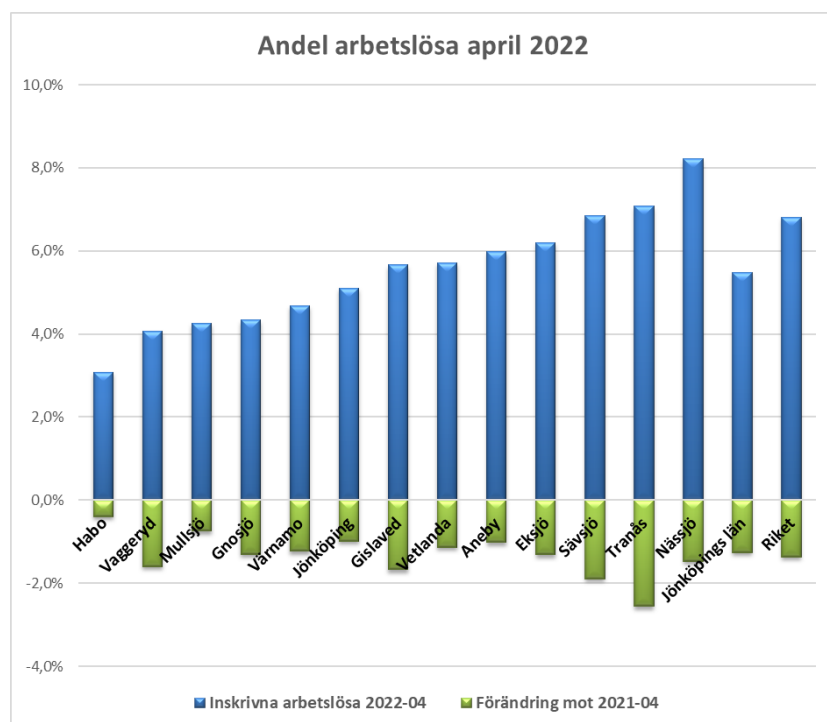
Lägesrapport

Enligt statistik från [Riks- och länsstatistik - UC](#) har 57 företag i länet gått i konkurs mellan januari och maj 2022, 2021 var antalet 50 under samma tidsperiod. Sedan 2018 har antalet konkurser i Jönköpings län under månaderna mellan januari och maj varit mellan 57 och 66 i antal med ett undantag 2020 då antalet stack ut med 85 konkurser. Jönköpings län är ett av de få län i landet som ökat i antal konkurser jämfört med föregående år. I vissa kommuner är förändringarna procentuellt stora då antalet konkurser är få. Som exempel är konkurser i Vetlanda kommun 100% högre för jan-april 2022 jämfört med föregående år. Under tidsperioderna var det 0 konkurser 2021 medan under 2022 har ett företag satts i konkurs. Se [Kommunstatistik - UC](#) för samtliga länets kommuner.

Enligt Arbetsförmedlingen (AF) ser vi en rekordlåg nivå i arbetslöshet. I ett pressmeddelande publicerat av AF 12 april 2022, [Arbetslösheten fortsätter nedåt \(arbetsformedlingen.se\)](#), sägs det att "det finns rekordmånga lediga jobb i Platsbanken" samt att antalet långtidsarbetslösa fortsätter att minska. Statistiken visar de lägsta arbetslöshetssiffrorna sedan september 2019, vilket är före pandemin.

I länet skiljer sig andelen arbetslösa, där Habo kommun har **3,1%** inskrivna arbetslösa medan Nässjö kommun har mer än dubbelt så många arbetslösa med **8,2%**. Arbetslösheten i Jönköpings län ligger lägre än i ett genomsnitt i Riket där vårt län har en andel på **5,5%** och Riket **6,8%**.

Diagrammet nedan visar hur arbetslösheten under det gångna året har minskat. Den blå stapeln visar andel arbetslösa per kommun under april 2022 medan den gröna stapeln visar förändringen i andel arbetslösa jämfört med samma tid 2021.

Källa: Arbetsförmedlingen, Handelskammaren Jönköpings län

Endast **1%** av de företag som svarade på Konjunkturbarometern Hösten 2021, [2021 Konjunkturbarometer host.pdf](#), hade planer på att varsla. Svaren till vårens Konjunkturbarometer visar en högre andel företag med **4%** som planerar att varsla både inom sex månader och i en 6 till 12-månadershorisont. Svaren visar att det finns en osäkerhet kring varsel då

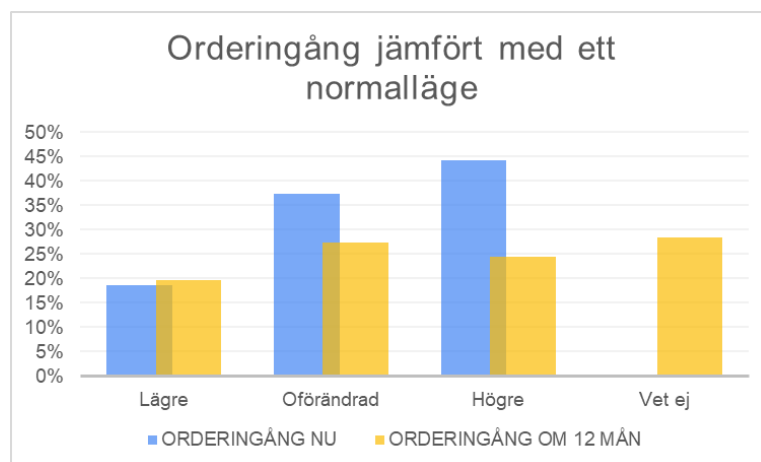
20% av företagen anger att de inte vet om de kommer varsla inom 6 månader och 29% anger att de inte vet om de kommer varsla om 6 till 12 månader.

Orderläge

[Konjunkturinstitutet](#) mäter kontinuerligt läget för såväl hushållens som olika branschers läge vilka anges i konfidensindikatorer. 100 representerar ett normalläge, över är en positiv syn likaledes är under 100 en negativ syn på läget. Indikatorn för maj 2022 visar att tillverkningsindustrin minskat från en toppnivå på 126,6 i oktober 2021, vilket är den högsta nivån för industrin sedan mätningarna började 1996, till den något lägre nivån 125,5. Trots många osäkerheter och en omtalad problematik för industrisektorn ligger de alltså fortfarande på en mycket hög nivå.

Tjänstesektorn som följer tillverkningsindustrin men stadigt på en något lägre nivå, nådde sin toppnivå i juli 2021 då indikatorn låg på 114,4, ligger i april på den något lägre nivån 109,7. Byggbranschens högsta nivåer var under 2017 där indikatorn för branschen nådde 115,7 i augusti månad. Indikatorn har sedan stadigt minskat för att nå som lägst 88,5 i maj 2020 för att vända upp igen och i maj 2022 ligger på 105,4. Av de nämnda indikatorerna var byggbranschen den sektor som påverkades minst under pandemin även om fallet var betydande under Q2 2020.

Diagrammet nedan visar hur företagen svarat gällande ordergång nu samt om 12 månader. Undersökning visar att **44%** av företagen har en högre ordergång än i ett normalläge medan **19%** anger att de har lägre ordergång. Sett till ett tolv månadersperspektiv är det inte anmärkningsvärt många företag som förväntar sig att ordergången blir lägre med tanke på den osäkra tid vi är och färre som anger att den är högre samtidigt som **28%** anger att de är osäkra gällande orderläget om 12 månader.

Källa: Handelskammaren Jönköpings län

Nedbrutet i industrin anger **44%** av företagen att de ser en högre ordergång än förväntat medan det är nära hälften som anger att de tror att den kommer vara högre om ett år. **19%** anger att ordergången är lägre nu än förväntat medan endast en något högre andel, **23%** anger att de tror att den kommer vara lägre om ett år. Osäkerheten är dock påtaglig, **25%** av industriföretagen anger att de inte vet hur ordergången ser ut om ett år.

Av tjänsteföretagen anger **41%** att de ser en högre ordergång än förväntat i nuläget medan **33%** anger att de ser en högre ordergång i ett tolv månadersperspektiv. **18%** anger att de ser en minskning i ordergången sett till ett nuläge och **17%** anger att de ser en minskning i ett tolv månadersperspektiv.

Handelskammaren
Jönköpings län

I kommentarerna kring orderläget nämner ett företag:

” Svårt att sia hur det ser ut. Många pratar om materialbrist, prishöjningar och leveransproblem samtidigt som order böckerna är fulla. Mycket att göra nu men oro framåt.”

Kommentarerna visar att flera företag ser att den problematik kring materialtillgång och höjda priser på material skapar osäkerheter kring ordergång. De anger även att den ökade inflationen med största sannolikhet kommer påverka. Ett företag kommenterar läget med följande:

”Osäkerheten är stor, mycket p.g.a omvärldsfaktorer och påverkan på konjunkturen.”

I Konjunkturbarometern som publicerades hösten 2021, [2021 Konjunkturbarometer](#), var det en högre andel med **62%** inom industriföretagen samt **76%** inom tjänsteföretagen, som angav att de såg en högre ordergång än i ett normalläge. Intressant är att på frågan om hur orderläget ser ut om sex månader var det **34%** inom industrin och **48%** av tjänsteföretagen som angav att de ser att de kommer ha en högre ordergång. Nuläget stämmer med andra ord ganska väl överens med vad de såg skulle komma.

Planer att anställa samt varsla

Som det visas i diagrammet ovan har flera kommuner i Jönköpings län en låg arbetslöshet och länet har en högre andel förvärvsarbetande jämfört med riksnittet vilket kan innebära utmaningar att hitta arbetskraft för företagen. **64%** av företagen i studien anger att de har planer att anställa inom sex månader, **55%** att de har planer att anställa inom 6 till 12 månader. Av industriföretagen har **57%** planer på att anställa inom 6 månader och **50%** inom 6 till 12 månader.

Det är få företag i vårens undersökning som anger att de har planer på att varsla. Endast **4%** anger att det finns varselplaner inom sex månader samt ungefär lika många anger varselplaner inom 6 till 12 månader. Det är en högre andel än i höstens konjunkturbarometer då endast **1%** av företagen angav att de hade planer på att varsla. Osäkerheten visar sig i att **20%** anger att de inte vet om de kommer varsla de närmaste sex månaderna och **29%** anger att de inte vet om de kommer varsla inom 6 till 12 månader.

På öppna frågan om vilken kompetens som eftersöks anges följande med gymnasiekompetens:

- ✓ montörer,
- ✓ svetsare,
- ✓ CNS-operatörer samt
- ✓ tekniker

Inte helt överraskande anges dessa yrkeskategorier i högre utsträckning med tanke på att strax över hälften av företagen som svarat på enkäten finns inom tillverkningsindustrin.

Bland de kompetenser som söks där det krävs en högre utbildning anges:

- ✓ Ingenjörer. Där det specificeras anges produktion och IT
- ✓ Tekniska säljare
- ✓ Marknadsföring
- ✓ Olika ledande befattningar

Cirka **70%** av företagen anger att det de senaste fem åren varit svårt att hitta rätt kompetens, ungefär lika många anger att det kommer vara svårt att hitta rätt kompetens de närmaste fem åren. Något fler, **75%** av föreföretagen, anger att det i nuläget är svårt att hitta rätt kompetens.

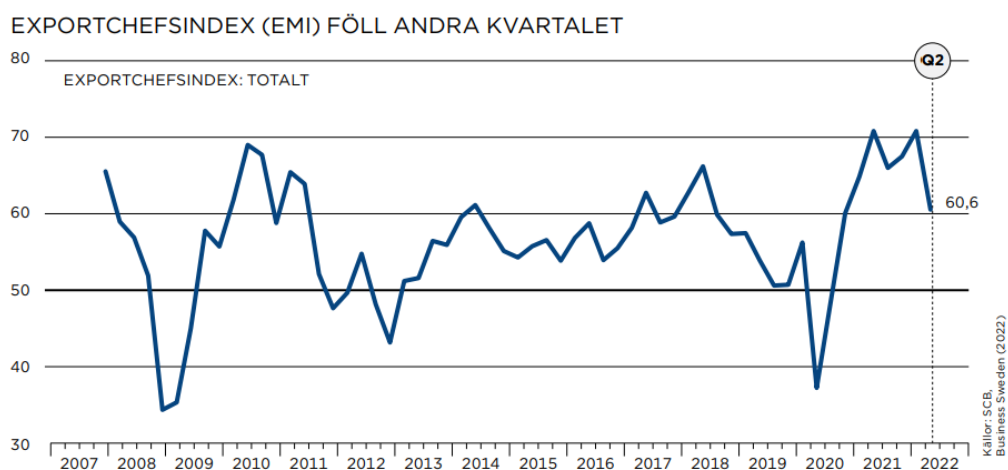

Handelskammaren
Jönköpings län

Exportordergång

Business Sweden, en organisation som ägs gemensamt av staten och näringslivet vars syfte är att stötta och främja svensk export och investeringar i Sverige publicerar varje kvartal ett Exportchefsindex. I indexet indikerar en nivå på över 50 ökning tillika indikerar en nivå på under 50 minskning. Under Q1 2022 nådde indexet rekordhöga tal med på 70,9 för att minska till 60,6 under Q2 2022 ([exportchefsindex-q2](#)). Rapporten säger att både det utbrutna kriget i Ukraina och nedstängningar i Kina som en följd av en åter ökad smittspridning av Covid-19 ger tydligt märkbar negativ syn på kommande exportordergång.

Diagrammet nedan illustrerar en tydlig nedgång men att exportorder fortfarande ligger på en nivå där företagen har en positiv syn på exportorder då indexet ligger på 60,6.

Källa: [exportchefsindex-q2-20222.pdf \(business-sweden.com\)](#)

I Handelskammarens enkät som ligger till grund för Konjunkturbarometern våren 2022 svarade 75 företag på frågan om deras syn på exportordergång i ett nuläge, om sex månader samt om 12 månader. Svaren som finns presenterade i diagrammet nedan visar att de förväntar sig en nedgång.

	Nuläge	6 mån	12 mån
Högre	29%	21%	21%
Oförändrad	36%	37%	26%
Lägre	17%	13%	14%
Vet ej	17%	29%	38%

Källa: Handelskammaren Jönköpings län

Förändringar i leverantörskedjor

68% av företagen, tjänsteföretagen undantagna, anger att de har drabbats av materialbrist. Vid frågan om vilka insatsvaror som bristen består av nämns främst elektronik, metaller, trä och plast samt produkter som är kopplat till dessa.

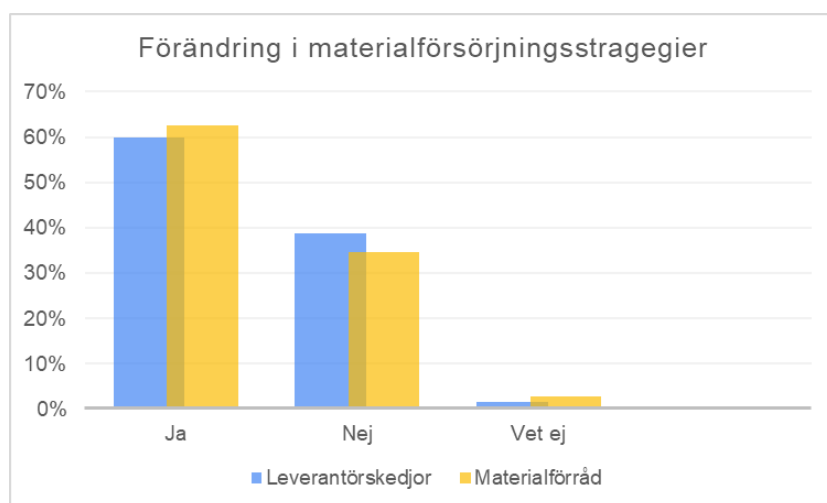
43% av företagen svarar att deras import har förändrats i hög eller mycket hög grad i spåren av pandemin och det utbrutna kriget. I kommentarerna till frågan om hur importen har påverkats nämns främst följande:

- ✓ Längre ledtider
- ✓ Högre kostnader för frakt och insatsmaterial
- ✓ Materialbrist

Ett företag beskriver situationen som:

"Vi har svårt att köpa vissa varor och ersättning finns inte, det är både corona och kriget som påverkar i vissa fall samma varor."

För att motverka den negativa effekten av brister arbetar många företag aktivt och strategiskt med att sina leverantörskedjor samt materialförråd. I diagrammet nedan visas andelen företag i studien har ändrat sina strategier, tjänsteföretag har ej tagits med.

Källa: Handelskammaren Jönköpings län

Cirka **60%** av företagen anger att de har gjort förändringar strategier gällande leverantörskedjor och/eller materialförråd.

I kommentarerna framkommer det att företagen främst:

- ✓ Ökar materialförråden
- ✓ Flyttar leverantörskedjor närmare
- ✓ Letar fler leverantörer

Ett företag beskriver att flera aktiviteter pågår parallellt:

"Ökat lagret och hittat fler leverantörer samt fått konstruera om vissa saker"

Påverkan av krigsutbrottet i Ukraina

Näringslivet är drabbat av krigsutbrottet i olika grad och på olika nivåer och det finns både en direkt och en indirekt påverkan. När kriget bröt ut kom signaler om att det kommer bli en långvarig konflikt och nära fyra månader in i kriget kan det konstateras att även om handeln med Ryssland inte före krigets utbrott var omfattande, 1,4% export och 1,2% import, får sanktioner och motsanktioner en stor påverkan på många delar av näringslivet.

Handeln mellan Sverige och Ukraina bestod av 0,3 % export och 0,1 % import men det är tydligt att företag drabbas av brister och ökade kostnader på råvaror och insatsvaror genom en indirekt handel och en global marknad. Inte minst de gröna näringarna får en stor påverkan i form av höjda priser på insatsvaror vilket leder till att kostnaden för mat ökar och inflationen drivs upp.

På frågan -Kopplat till det utbrutna kriget, har ert företag påverkats? framkommer främst följande faktorer:

- ✓ Brister i material
- ✓ Ökade priser för insatsvaror
- ✓ En generell oro och osäkerhet

Ett företag nämner:

"Oroligt och osäkerhet. Kunder har fått material tillförsel problem vilket gör det svårt för oss att planera."

I en del fall kan företagen öka sina priser gentemot en kund men i vissa fall är det inte möjligt. Ett annat företag nämner:

"Skenande materialpriser vilket vi i de flesta fall inte har juridisk rätt att få kompenseras av kunderna. Och en mer svåröversäglig framtid."

Hur företagen anger att de drabbats kan det läsas om i Handelskammarens rapport [Näringslivets nuläge mars 2022 - Handelskammaren Jönköpings län](#).

Elförsörjningen

Kostnaderna för el har varit volatila och periodvis mycket höga de senaste åren. Dessa späs ytterligare på som en konsekvens av sanktionerna mot Ryssland samt EU-ländernas vilja att snabbt göra sig oberoende av den ryska energin.

Det är främst energitunga branscher som drabbas och får direkta konsekvenser. I svaren till enkäten anger **83%** av industriföretagen har drabbats av ökade kostnader, **86%** ser att de kommer drabbas av ökade kostnader framöver. Det finns företag som kan ta ut de ökade kostnaderna hos sina kunder men inte alltid i den mån kostnaden faktiskt ökar. En del företag har bundna elavtal vilket innebär att de ännu ej är drabbade av de ökade kostnaderna. Många initiativ tas gällande att minska elanvändningen samt finns det företag som har planer för egen elproduktion genom tex investeringar i solceller för att minska sårbarheten i elförsörjningen.

I enkätens svar finns det en tydlig oro kring både kostnader och tillgång till el. Tex anger ett företag att företagen kan tappa i konkurrenskraft. Det illustreras i följande citat:

"Vi kan inte absorbera dessa stora höjningar utan måst höja våra priser och då tappar vi i konkurrenskraft mot lågprisländer."

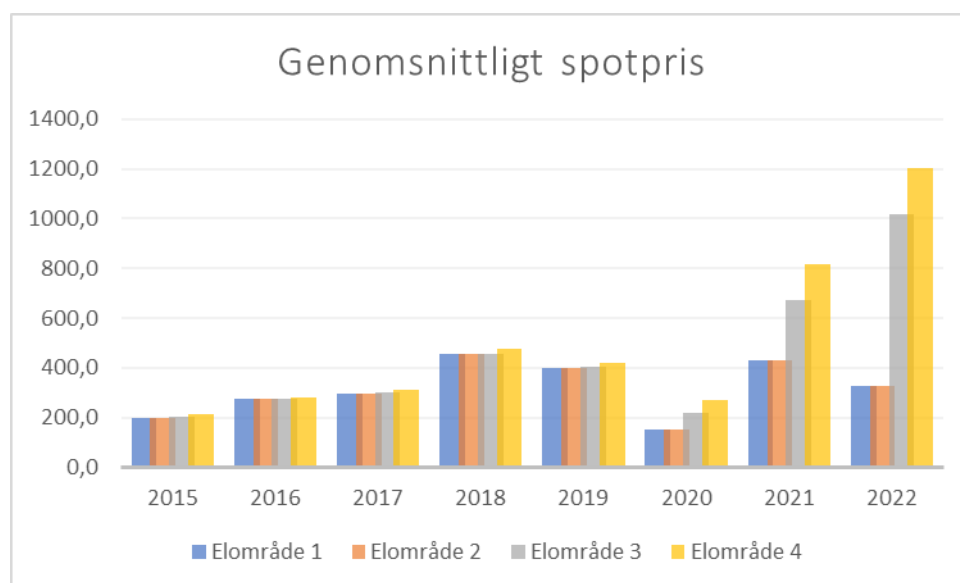

Handelskammaren
Jönköpings län

12% av företagen anger att de är drabbade av brister i tillgången av el, 19% ser att de kommer drabbas. Ett företag nämner hur det kan komma att påverka beslut inom koncernen i nedan citat:

”Brister i elförsörjningen kan få katastrofala konsekvenser då det troligtvis innebär omlokalisering inom koncernen av tillverkningskapacitet, mao, stänga i Sverige och flytta till annat område där elförsörjning är tryggad.”

[Ekonomifakta](#) redovisar för de kraftigt ökade kostnaderna för el och diagrammet nedan visar att elområde fyra, som delar av Jönköpings län tillhör, inte bara har betydligt mycket högre priser för el utan har fått en enorm ökning i kostnaden de senaste åren. Detta har inte drabbat de norra delarna av landet.

Källa: Ekonomifakta

Avslutning

Det är osäkra tider kring orderläget där många faktorer spelar in. Företagen väntar sig en nedgång i konjunkturen vilket de ser kommer drabba dem. Industrin har legat på historiskt höga nivåer i pandemin när konsumtionen generellt var mycket hög, de höga nivåerna knappt är möjliga att bibehålla över tid. Kriget i Ukraina samt pandemin bidrar till en brist på material vilket även drabbar många företags kunder med konsekvensen i ytterligare en osäkerhet i orderingången. Det är inte ovanligt att producenter inom tex Automotive väljer att stänga produktioner en tid om det saknas komponenter. Det ger en omedelbar effekt hos underleverantören som tappar order.

De ökade och volatila priserna på energi är mycket besvärande för främst företag som finns inom de energitunga branscherna och svaren på enkäten ger indikationer på att företag inte kan investera i den utsträckning de vill eller behöver. Det kan påverka kritiska beslut och få långsiktiga konsekvenser. Företagen vill ta ansvar för en grön omställning men blir i vissa fall hindrade av bristen på el. Det är inte överraskande att så många som 83% av företagen är påverkade av de höga kostnaderna vad som däremot är nedslående är 12% är, och 19% ser att de kommer drabbas av brister i elförsörjningen. Det är tydligt i Handelskammarens samtal att företagen gör mycket själva för att bidra till sin egen energiförsörjning men det krävs en tydlig kommunikation av vad som sker både på kort- och lång sikt nationellt och utbyggnaden behöver snabbas på betydligt. Företagen behöver veta vad de har att förhålla sig till och vad de grundar sina beslut på. Ett företag nämner:

"Vi undersöker möjligheterna att minska energiförbrukningen i våra anläggningar genom investeringar"

Skillnaden i pris i elområde 3 mellan 2020-2022 är en ökning på 361,6%.

Motsvarande i elområde 2 är 118,9% vilket bidrar till en snedfördelning i konkurrenskraften inte bara internationellt utan även nationellt.

Sverige är ett exporterande land. Hälften av vår BNP kommer från export och $\frac{3}{4}$ av det kommer från varuexporten. Det är kritiskt att vi står oss väl i konkurrensen och att företagen framgent får förutsättningar att öka sin produktivitet.

Genom svaren på den öppna frågan -Vilka åtgärder ser ni behövs för att trygga kompetensförsörjningen för er bransch? anger företagen att det behövs en kombination av ett ökat samarbete mellan skola- näringsliv och employer branding. Företagen är beredda att göra vad som krävs för att vara en attraktiv arbetsgivare. I flera svar anges det att utbildningsplatserna behöver ökas. Ofta är problemet inte att det finns för få utbildningsplatser utan snarare att det finns för få sökande. Grunden är att det saknas en tydlig koppling mellan skolan och arbetslivet, att skolan inte utbildar för näringslivets behov.

Det företagen i studien trycker är:

- ✓ Att få fler utbildade inom bristyrken
- ✓ Att branschen och företagen behöver arbeta med Employer branding
- ✓ Samarbete skola-näringsliv

Samtliga tre delar behöver finnas för att lösa den stora matchningsproblematik vi ser i Sverige. Ofta talas det om att Sverige har låg arbetslöshet, faktum är att den är mycket lägre än den var på många år. Jämfört med EU-länder har Sverige den fjärde högsta arbetslösheten, [Arbetslöshet - internationellt - Ekonomifakta](#), både sett till generell arbetslöshet samt ungdomsarbetslöshet vilket innebär att vi har accepterat en hög nivå av arbetslöshet. Fler incitament behövs för att få människor i arbete. En tydligare riktning mot ett arbetsliv bör finnas redan i de tidiga skolåren. Företag i olika bransch vill engagera sig och visa upp sina attraktiva jobb men de behöver en plattform för detta.

Företagen trycker även på infrastruktur som ett hinder för att anställa. Det är till exempel tydligt att möjligheten att anställa blir mindre om kollektivtrafiken inte fungerar på sådant sätt att det kan användas i arbetspendling. De höga drivmedelspriserna påverkar möjligheten både till att nyrekrytera samt att behålla medarbetare, där särskilt företag som finns i mindre orter som är beroende av att dels ha sina medarbetare på plats och som behöver vidga sin arbetsmarknadsregion utanför orten där företaget befinner sig. I dagens läge där det är en kompetensbrist i de flesta branscher kan både den ökade inflationen och ökade drivmedelspriser vara avgörande i ett beslut att byta arbete. 41% av företagen anger att de höga bränslekostnaderna har gett effekten att deras anställdas benägenhet att pendla till arbetet har minskat i hög eller mycket hög grad.